

*Ezt mintha a kedves nővér mondotta volna.
— Drága jó fiam! — ezt mintha édesanyám mondta volna —, aztán légy jó
mindig, mert rossznak lenni könnyű!
Aztán hirtelen elléptem onnan, nehogy az álom szétfoszoljon.*

*A hóval borított erdős hegyek közt rohanó autobuszon mindegyre a kórház
jutott eszembe s festileg-lelkileg megújhódva, boldogan mosolyogtam magam elé:
Megtaláltam a kórházban a Kettős Keresztet és a drága Magyar Lelket.*

Török Ferenc

Neveljünk udvariasságra

Nyugtalan, ideges korunk legfőbb jellemző vonása a kíméletlen rohanás, az egyénnel nyugtot nem adó, örökös harcra készség. A felfokozott, nehéz életharcban nincs megállás. A késlekedőt, a habozót, a kényelmeskedőt félrelökik vagy legázolják azok, akik hamarabb és biztosabban akarnak célba jutni, érvényesülni. Hogy aztán mindez nem történhetik meg kesztyűs kézzel, az egymás iránti köteles tisztelet, vagy legalább gyengédség figyelembevételével, az többnyire bizonyos.

Pedig a mai nehéz életharcot csak úgy lehet elviselni és magát a megnehezített életet is végigélni, ha embertársaink egymás iránt türelemmel vannak, megadják egymásnak a köteles tiszteletet és udvariasak abban a mértékben, amennyire a művelt emberek egymással való társas érintkezésénél elengedhetetlenül szükséges.

Nem áll az, hogy az udvariaskodás ma már elavult, ódon sallang, amely csak akadály, felesleges és hátráltató terhe a magunk életének. Az udvariaskodás az életet megkönnyítő, az emberek egymással való szükségszerű érintkezését lehetővé tevő nem felesleges formáság, amelyet mellőzni nem lehet anélkül, hogy ne ártanánk embertársainknak és önmagunknak és ne veszítenők el igényünket és jogunkat a kultúremler elnevezéshez. Az udvariaskodás nem akadály senki életének és boldogulásának, már csak azért sem, mert udvariaskodni felemelő érzés és az udvariaskodást vissza is kapjuk, tehát a magunk életét könnyébbítjük meg és teszünk kellemesebbé, ha másokkal szemben előzékenyek, finomak, udvariasak vagyunk.

Az udvariaskodás elárulja neveltségünket és műveltségünket. Az udvarias ember fegyelem alatt tartja alant az indulatait, tehát nem lök el és nem borít fel másokat, ha azok előtte vannak akkor, amikor ő siet. De nem is teszi azt, hogy a villamoskocsi lépcsője előtt udvariasan maga elé tessékkel mindenkit és ő utójára akar maradni, mert hasonló tessékkelésben lehet része és akkor napestig nem tehetnének egyebet, mint egymást előre tessékkelni, mert egyik sem akarná a felszállásban a másikat megelőzni s közben a villamos bizonyosan elmenne. Az udvariaskodás tehát nem komikumig feszített, gyerekes eljárás, annak lépést kell tartania a való élettel, az észszerűséggel, a követelményekkel.

Első és legfontosabb szabálya az, hogy mindig, minden körülmények között legyünk előzékenyek, a saját kényelmünk rovására is udvariasak. Ha tehát nálunknál gyengébb, idősebb vagy szegényebb akar felszállni a villamosra, vagy helyet foglalni valahol, habozás és feltűnés nélkül adjunk neki előnyt. Hangsúlyozottan a villamosról beszélek, mert a nagyváros életének ezt a legfontosabb és legáltalánosabban használt közlekedési eszközt használják fel az emberek arra, hogy az udvariasságból mestervizsgát tegyenek. A nagyvárosi ember életének legnagyobb részét közlekedési járművön tölti, így ott van alkalma az udvariaskodás körüli tapasztalatok bőséges megszerzésére.

Bizony ezen a téren ma — enyhén szólva — szegyénteljes állapotokat észlelhetünk. A felszállás körül ádáz harcok zajlanak le minden forgalmasabb megállóhelynél és a lesodort áldozatok túlnyomórésztben a gyengébbek közül valók. Az erős és kíméletlen férfiak félrelökdösik a nőket és gyermekeket és kemény könyökkel biztosítják a maguk utazását a gyengébbek rovására. Bent a kocsiban is általában ez a helyzet, vannak azonban más visszasságok is. Nem élenyszó jelenség, hanem általános tünet, hogy akárhányszor iskolásgyermek foglalkoztatja el az üléseket és ezek még a legöregebb asszony vagy férfi és a legfáradtabb felnőtt számára sem ajánlják fel a helyüket.

Így érkeztem el ahhoz a kérdéshez, amelyről — nagy fontossága miatt — részletesebben kívánok szólni.

Ellenszenves és kellemetlen látvány az, amikor nyolc-tízéves, gyermekek kényelmesen elterpeszkednek a járművek ülésein és nem veszik észre, hogy idős, fáradt emberek ácsorogni kénytelenek a döcögő, ráncigáló, tántorgó kocsiban. A józan ész és az udvariasság legelemibb szabálya azt követelik, hogy ilyenkor a gyermekek mind álljanak fel és az idősebbeknek a természetet rendjének megfelelően kijáró kímélet és udvariasság alapján adják át a helyeiket, azoknak, akik már elfáradtak és elerőtlenedtek a hosszú életharcban. A kényelmesen terpeszkedő gyermekek azonban nem kelnek fel s a fáradt felnőttek nem pihenhettek utazás közben. Igazságtalan lennék, ha általánosítanék és azt állítanám, hogy nincsen kivétel ezen a téren, mert ez bizony nem áll. Mindig akad egy-két kivétel is, mindig találkozik egy-egy jólnevelt, jobbjézű, vagy ösztönösen udvariasságra hajlamos gyermek, aki felzólítás nélkül is nyomban átadja a helyét, amint egy idősebbet megpillant. Sajnos azonban, ez a típus meglehetősen ritka, alig valamivel gyakoribb a fehér hollónál.

Már gyakoribb az olyan fiatal diák, aki a célozgatásra nem reagál, vagy pedig az egyenes felszólítást figyelembe sem veszi. Van azután olyan eset is, amikor az iskolásgyermek tanítója — tehát a *nevelője!* — egyenesen leinti a diákot a hely átadásától. Hihetetlen, de vannak ilyen esetek is. Egy jójézűsű kalauznő beszélt el az egyszerű lényének teljességgel érthetetlen, felháborító esetet:

— A kocsimban egy elemi iskolai osztály fiúgyermekei utaztak. Kényelmesen elterpeszkedtek a padokon és szokás szerint rosszkodtak. Kirándulásra indultak, tehát jókedvűek, féktelenek voltak. Közben felszállott néhány öreg munkás és nagy piaci kosarakkal pár idős szegény asszony. A gyerekek oda se néztek. Egy se kelt fel, hogy átadja a helyét. Erre udvariasan rájuk szóltam: „Ejnye, gyerekek, miért nem adtok helyet az idősebbeknek? Hiszen ti ma még nem fáradtatok el!” A gyerekek mozgolódní kezdtek, de hirtelen megszólalt a *tenitőnőjük*: „Már miért adnák át a helyüket? Hiszen ők is megfizették a viteldíjat!” Erre aztán persze szépen visszautlék a gyerekek. De tessék elhinni, én megdöbbsentem. Mi lesz az ilyen gyerekekből, akik a nevelőjüktől *ilyen nevelést* kapnak?

Az egyszerű kalauznő, aki valószínűen maga sem kapott magasabb nevelést, ösztönös jóézés és udvarias lelkiség azonban — úgy látszik — annál több jutott neki, ugyancsak fején találta a szőget. Csakugyan: mi lesz az olyan iskolásgyermekből, aki lelkének fogékonysága idején, amikor lényé az egész életre kihatóan még könnyen formálható, ilyen irányítást kap, így készítik elő az embertársai és főleg az elfáradt idősebbek iránti udvariaskodásra?

Elszomorító és kétségbeéjtő ez. És felette tragikus, hogy az ifjúság lelkét formáló nevelők között ilyen rideg lelkek is vannak, akik az egyedül helyes irány helyett éppen a leghelytelenebb irányba nevelik — tehát félre nevelik — a gondjakra bízott ifjúságot. Hát ezek nem gondolnak arra, hogy minden valószínűség szerint ők is lesznek majd öregek és akkor jól esnék nekik is a fiatalabb nemzedék előzékenysége és udvariassága?

Pedig az udvariasságra való nevelést éppen *ebben a korban* kell megkezdeni. Az udvariasságot *az iskolának* kell megtanítania. A szülő talán elfogult a saját gyermekével szemben: sajnálja felállítani a padról, hogy átadja a helyét másnak, mert azt hiszi, árt a gyermeknek ez a kis, tízpernyi állás. A tanító azonban nem elfogult, ő tudja, hogy a gyermeknek ez a kis állás nem árt, viszont egész életére csak hasznos lesz, ha beleidegződik az udvariaskodás, amire otthon nem nevelik rá, tévesen értelmezett kíméletből vagy gögből.

Neveljünk tehát udvariasságra. És *neveljük elsősorban a fiatal leányokat*, akikre nem lealázó, hogyha férfiaknak — az életbe belefáradt, nehéz testi vagy szellemi munkából hazatérő idősebb embereknek, családapáknak — udvariasan átengedik az ülőhelyüket. Elvégre a *kislányokból idővel anyák lesznek és mint ilyeneknek, a beléjük idegződött udvariasság révén könnyű lesz a gyermekeiket udvariasságra, előzékenységre, az idősebbek tisztelésére nevelni.*

Az udvariasság az élet ve'ejárója, nél'kü'özhetetlen, elengedhetetlen kelléke. Nélküle nehéz élni, de vele elviselhetővé lesz a mai súlyos, terhes élet és *csakis vele lesz kibírható.*

Péchy-Horváth Rezső